

Idealen geordend

Hoewel "orde" en "ideaal" gecombineerd veelal terecht associaties oproepen met niet al te frisse Orwelliaanse staten, lijkt het me nooit kwaad kunnen om te kijken of er een bepaalde overzichtelijkheid, een regelmaat, dus een orde, te ontwaren valt tussen mogelijke idealen. In onderstaand stukje een poging tot het overzichtelijk(er) maken van 'ideale mogelijkheden'. Onderstaand stukje is een uitnodiging om je idealen te vergelijken met wat logisch bezien allemaal zou kunnen. Het stuk is (nou ja, ik ben) geïnspireerd door Atalanta's "spectrumlogica", uit hun brochure "Eén en één is zelden twee."

Heleboel

Er zijn natuurlijk een heleboel onderwerpen die mensen van belang kunnen vinden en waarover je idealen kunt hebben. Nu volgen een paar opmerkingen omtrent vijf belangrijke:

Egoïsme - altruïsme

Zou iedereen radicaal altruïst moeten zijn, en zich dus moeten opofferen voor anderen? Wat voor wereld zou je dan krijgen? Aan de andere kant: hoe zou de wereld er uit zien als iedereen radicaal egoïst was? De meeste mensen lijken qua idealen in te zitten tussen altruïsme en egoïsme. Maar waar zit ieder precies? En waarom? Misschien is er iets anders mogelijk dan een mix tussen egoïsme en altruïsme...

Verdeling van bestaansmiddelen

Dit is waaraan iedereen op de eerste plaats denkt bij "economie", lijkt me. Eerst een tussendoortje, voor ik iets zeg over de verdeling van bestaansmiddelen: je kunt een leuk boompje opzetten over wat bestaansmiddelen zijn. Valt zoiets immaterieels als liefde er bijvoorbeeld ook onder? Noem dat maar eens iets waar mensen makkelijk zonder mee kunnen. Toch krijgen nu veel mensen stukken moeilijker liefde dan anderen, zonder dat het nu zo aan henzelf ligt. (Een ander boompje kan je opzetten over of het belangrijk is dat iets aan iemand zelf ligt.) Bijvoorbeeld mensen die niet 'mooi' gevonden worden wegens bepaalde puur lichamelijke eigenschappen. En veel mensen, vooral vrouwen in arme landen doen weinig anders dan werken en slapen. Je zou je een economie kunnen voorstellen waarbij men niet alleen kijkt naar of iedereen wel een evenredige toegang tot fysieke, maar ook tot niet-fysieke bestaansmiddelen heeft.

Maar terug naar de vraag hoe bestaansmiddelen verdeeld zouden moeten worden: moet iedereen precies evenveel - in elk geval fysieke - bestaansmiddelen hebben? Wie deze vraag met "ja" beantwoordt lijkt me te zitten op het uiterste van een spectrum waarvan het volledig loslaten van grenzen wat betreft hoe veel of juist weinig iemand mag bezitten, het andere uiterste is. Waar zit ieder op dit spectrum?

Milieu/duurzaamheid

Hoe duurzaam zou jij alles willen hebben? Moet alles wat er op de wereld gedaan wordt zitten in een volledig gesloten kringloop? En hoe snel moet die

kringloop (kunnen) lopen? Je zou bijvoorbeeld als criterium voor milieuvriendelijk kunnen hebben dat alles wat je doet geen milieu-effecten heeft op de lange termijn. Volgens dit criterium kan je bijvoorbeeld geen fossiele brandstoffen verstoken, want dan voeg je warmte toe aan het ecosysteem. Hout en andere biomassa verstoken kan echter wel duurzaam, mits je niet meer bomen verstookt dan er nieuw groeien

Natuur

Hoeveel natuur zou je willen in jouw ideale wereldeconomie? Alles natuur, geen cultuur? (Maar is cultuur altijd iets anders dan natuur?) Of is natuur op zich niet belangrijk, en mag het juist wel weg, om bijvoorbeeld een zo goed mogelijke plek voor mensen te creëren?

Besluitvorming

Aan het ene uiterste van een spectrum over besluitvorming staat dictatuur: een persoon beslist voor allen. Het andere uiterste: anarchie: alle besluiten worden met consensus genomen, en daarmee alle vormen van dwang, macht afgeschaft.

Verhelderen

Ik vind het verhelderend om me af te vragen waar ik zit tussen bepaalde extremen (zoals tussen 100% egoïsme en 100% altruïsme). Door over voors en tegens van extremen na te denken kan ik m'n eigen 'positie' helderder krijgen. Het kan dan blijken dat een bepaald spectrum helemaal niet bij m'n ideaal past. Wie bijvoorbeeld zowel altruïsme als egoïsme maar niks vindt, zal alle posities in het spectrum, of op de denkbeeldige lijn tussen die twee, ook niks vinden. En misschien een nieuw ideaal bedenken. Ook al is dit misschien niet het meest praktische voorbeeld, je begrijpt hopelijk wat ik bedoel...

Menno
© 2002

Aanbevolen literatuur:

Eén en één is zelden twee - Weia Reinboud. Atalanta, Utrecht.